

Sveavägen 59, plan 2
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of International Lesbian and Gay Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsl.se

RFSL Media
+46 8 50 162 910
komut@rfsl.se
www.rfsl.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsl.se

Yttrandefrihetskommittén

Hetslagstiftningen och transpersoner

Övergripande perspektiv

RFSL söker med denna skrivelse ge Yttrandefrihetskommittén en bild av det nödvändiga i att inkludera transpersoner i det som i vardagligt tal ofta brukar refereras till som hetslagstiftningen, det vill säga dessa nedan angivna lagutrymmen.

Brottsbalken (1962:700 16 kap. 8 §):

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Tryckfrihetsförordningen (7 kap. 4 § 11):

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

Transpersoner är ett samlingsbegrepp för människor vars könsidentitet och/eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerades för dem vid födseln. I gruppen ingår bland annat transsexuella, transvestiter och personer vars könsidentitet är en annan än man eller kvinna. Många, men inte alla, transpersoner önskar korrigeras kroppen med hjälp av kirurgi och/eller hormonbehandlingar så att den bättre överensstämmer med könsidentiteten. En människas könsidentitet och könsuttryck har ingenting med den sexuella läggningen att göra. Oavsett om en människa har någon form av transidentitet eller inte så kan personen vara hetero-, bi- eller homosexuell.

Transpersoner omfattas alltså inte av det skydd som finns för den som utsätts för hets på grund av sin sexuella läggning – eftersom transidentiteten handlar om kön och inte om sexualitet. Detta anser RFSL är en stor brist i lagstiftningen.

Transpersoners utsatthet

Statens folkhälsoinstituts (FHI) rapport *Hälsa på lika villkor* (2005) vittnar om transpersoners utsatthet i dagens samhälle. Unga transpersoner har sämst hälsosituation och en skrämmande hög självmordsfrekvens. FHI har också tidigare konstaterat att transpersoner som grupp har en sämre psykosocial situation och psykisk hälsa jämfört med homo- och bisexuella, som i sin tur skattar sin hälsosituation som sämre än den övriga befolkningen. Forskningen slår fast att psykisk

ohälsa är något som grundar sig i bristande trygghet eller är ett resultat av stigmatisering, diskriminering och utanförskap - något som drabbar många transpersoner.¹

I Ungdomsstyrelsens rapport, *Hon, hen, han* (2010:2) skriver Ungdomsstyrelsen följande om unga transpersoner: ”Genom intervjuer med unga transpersoner, ges en inblick i hur det är att leva som ung transperson i dagens Sverige. En slutsats som dras är att transpersoner systematiskt upplever stigmatisering och osynliggörande. Ett av de viktigaste skälen till detta kopplar respondenterna till heteronormativa föreställningar kring kön. Unga transpersoner är särskilt utsatta. Man kan som transperson ha svårt att utveckla och bejaka sin könsidentitet av dessa skäl, men också för att det är ont om förebilder.”

En annan slutsats som kan dras av intervjustudien är att innan insikten om att vara transperson har nåtts, upplevs den psykiska ohälsan till stor del bero på att man inte vet vem man är. När man väl inser att man är transperson uppstår lättnad, men nya problem tar vid. Personen möts inte sällan av kränkande behandling, konflikter med sin familj, en oförstående omgivning, lång väntan på vård och flera andra aspekter som i sin tur leder till psykisk ohälsa.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) om transfobiska brott

BRÅ beskriver i sin hatbrottsstatistik från 2009 transfobiska hatbrott som ”enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet blir bedömda som transfobiska hatbrott i statistiken. Om en gärningsperson skriker ”böggjävle” till den utsatte bedöms brottet i anmälan i stället som homofobiskt. Men om gärningspersonen säger till exempel ”klä dig som en man” till den manliga transvestiten, antas brottet vara ett resultat av transfobi, det vill säga motiverat av transpersonens könsidentitet”.

I brottbalkens straffskärpningsregel (29 kap. 2 § 7) om straffmätning och påföljdseftergift tydliggörs möjligheten att utdöma ett strängare straff om gärningen varit motiverad av hat mot en individs tillhörighet till en särskild grupp i samhället:

2 § Som försvärande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas (...).

7. om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet, eller (...).

Det är möjligt för domstolar att tillämpa straffskärpningsparagrafen även vid brott som motiverats av målsägandens könsidentitet eller könsuttryck - bland annat tack vare formuleringen om ”annan liknande omständighet”. BRÅ motiverar också inkluderingen av transfobiska brott i hatbrottsstatistiken med att könsöverskridande identitet och uttryck nu är inkluderat i diskrimineringslagen. BRÅ betonar också att även internationellt har brott riktade mot personer med könsöverskridande identitet uppmärksamats, där man exempelvis i England nyligen har inkluderat ”gender or gender identity” som ett motiv bland fem olika i hatbrottsstatistiken.

---

¹ <http://www.fhi.se/en/News/News/Transpersoners-psykiska-halsa-och-livssituation1/?mode=Comment>

Behovet av en enhetlig lagstiftning

Den nya diskrimineringslagen trädde i kraft 1 januari 2009. Diskrimineringslagen innefattar diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.

Sedan 1 januari 2003 inkluderar hetslagstiftningen också sexuell läggning.

RFSL anser att det är mycket otillfredsställande att den svenska lagstiftningen sammantaget innehåller ologiskheten att det är förbjudet att diskriminera människor på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck, och det är också möjligt, som framkommit ovan, att tillämpa straffskärpningsparagrafen vid brott som motiverats av en persons transidentitet – men det är däremot fortfarande fullt tillåtet att hetsa i ord mot transpersoner, vilket det alltså inte är mot exempelvis homosexuella. RFSL anser att denna lucka i lagen borde täppas till.

Vi anser därför att det rimliga vore att följa diskrimineringslagens diskrimineringsgrunder, och inkludera könsöverskridande identitet eller uttryck i den uppräknade grundläggande mänskliga egenskaper som görs i brottsbalken (16 kap. 8 §) och tryckfrihetsförordningen (7 kap. 4 § 11), för att på så sätt också skydda transpersoner mot hets mot folkgrupp.

En reformerad hetslagstiftning skulle ge transpersoner en ökad känsla av samhälleligt skydd och stöd. Det skulle sända ut en viktig signal om att brott mot transpersoner betraktas som lika allvarliga som hets och hatbrott mot andra personer baserat på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning. Sverige ska inte vara ett land där kränkningar av transpersoner accepteras.

Med vänliga hälsningar

Ulrika Westerlund
Förbundsordförande

Christian Antoni Möllerop
Vice förbundsordförande